

การออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประวีณา ฟ้าอรุณ¹, สุภัทรา ลูกรักษ์²

^{1,2}สาขาวิชาออกแบบกราฟิกและมัลติมีเดีย คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

หนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง มีจุดประสงค์เพื่อทำให้อำเภอเบตงให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น โดยถ่ายทอดให้เห็นถึงบรรยากาศของอำเภอเบตงที่ผู้คนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย อาหารขึ้นชื่อมากมายที่น่าลิ้มลอง อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์ที่สวยงาม นับเป็นสถานที่ที่น่ามาท่องเที่ยวอีกที่หนึ่งของภาคใต้ วัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตงให้แปลกใหม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และเป็นที่ยึดจำของคนทั่วไป

ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรออกแบบ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย จากผลการวิเคราะห์นำมาใช้ในการออกแบบโดยออกแบบให้เข้าถึงกลุ่มวัยรุ่น ใช้รูปแบบการออกแบบที่ดูน่าค้นหา ให้ข้อมูลแบบสรุปกระชับเข้าใจง่าย และมีลักษณะที่แปลกใหม่น่าสนใจ

ผลการวิจัย พบว่าหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตงมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ สามารถดึงดูดกลุ่มเป้าหมายได้ มีการนำเสนอเอกลักษณ์ จุดเด่นของอำเภอเบตง ทำให้อำเภอเบตงเป็นที่รู้จักและง่ายต่อการจดจำมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : เบตง, แผลงลอย, ทะเลหมอก

Betong Illustrated Book of inspiration trip

Praweena Fa arun¹, Supatra Lookraks²

^{1,2} Department of Graphic and Multimedia Design, Faculty of Industrial Technology,
Suan Sunandha Rajabhat University

Abstract

Betong Illustrated Book of inspiration trip with the aim to make Betong to be recognized even more. By conveying the atmosphere of Betong that people are simply living. Famous food more tempting. It is both natural attractions and historical, which beautiful. It is a pleasant place to visit and one of the south. The purpose of the research is to design, book illustration, Betong travel to exotic targeted traffic and a recognition of the common man.

The data were collected from the target using an online questionnaire. And interviews with experts in the field of design. Analyze data using descriptive statistics include percentage, and averages the results of the analysis used in the design is designed to reach young people through youth work. A design pattern that looks appealing. A concise summary of the information easy to understand. And exotic looks interesting.

The results of this research have found that books of Betong tourism has an interesting novelty. The target can be appealing. There is a unique presentation. The highlight of Betong Result in the Betong is well-known and easy-to-remember much much more.

Keywords: Betong, Stall, Sea of fog

บทนำ

เบตง เป็นอำเภอที่มีขนาดใหญ่ในจังหวัดยะลา ซึ่งคำว่า เบตง มาจากภาษามลายู ว่า "Buluh Betong" หมายถึง "ไม้ไผ่ขนาดใหญ่" คือ ไม้ตง ซึ่งมีอยู่มากในท้องถิ่น ต้นไม้ตงจึงกลายมาเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของอำเภอเบตง อำเภอเบตงนับเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ใต้สุดของประเทศไทย โดยภูมิประเทศของอำเภอเบตงส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงจึงทำให้เบตงมีอากาศดี และมีหมอกตลอดปี ดังคำขวัญประจำอำเภอที่ว่า “เมืองในหมอก ดอกไม้งาม ใต้สุดสยาม เมืองงามชายแดน”

เดิมพื้นที่อำเภอเบตงเป็นส่วนหนึ่งของรัฐปัตตานี จึงทำให้ประชาชนดั้งเดิมของอำเภอเบตงนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูมาก่อน ต่อมาได้มีชาวจีนกวางไสที่อพยพมาจากมณฑลกวางสี ตอนใต้ของประเทศจีน เป็นกลุ่มชาวจีนกลุ่มใหญ่ที่สุดในอำเภอเบตงที่มีส่วนบุกเบิกอำเภอเบตงมากที่สุด โดยชาวจีนกวางไสในเบตงสามารถสร้างความโดดเด่นหลากหลายประการให้ผู้คนได้รับรู้ โดยเฉพาะผ่าน “วัฒนธรรมอาหาร” ไม่ว่าจะเป็น ไก่เบตง เคาหยก และเต้าหู้ยัดไส้ ซึ่งในปัจจุบันชาวจีนในอำเภอเบตงมีหลากหลายกลุ่มจึงส่งผลให้ภาษาพื้นฐานในอำเภอเบตงมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับแคว้นทางสังคม เชื้อชาติ และศาสนา เช่น ภาษาไทย ภาษามลายูปัตตานี ภาษาจีนกวางตุ้ง ภาษาจีนกวางไส ภาษาจีนแคะ ภาษาจีนฮกเกี้ยน และภาษาจีนแต้จิ๋ว จะเห็นได้ว่าประชากรในอำเภอเบตงเป็นประชากรที่ผสมผสานด้วยคนไทยหลากหลายเชื้อชาติ และศาสนา ทั้งคน

ไทยมุสลิม คนไทยพุทธ คนไทยเชื้อสายจีน และอื่นๆ จึงทำให้มีความหลากหลายทางประเพณี และวัฒนธรรม วิถีชีวิต อาหารการกิน บรรยากาศของเมือง และประวัติศาสตร์ เมื่อรวมสิ่งต่างๆ เหล่านี้เข้าด้วยกันจึงเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอเบตงซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ นอกจากนี้อำเภอเบตงยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมอยู่หลายแห่ง เช่น อุโมงค์ปิยะมิตร ซึ่งเป็นอุโมงค์ประวัติศาสตร์ของการรบของโจรคอมมิวนิสต์มลายา บ่อน้ำพุร้อนเบตง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติอย่างหนึ่งของเบตงที่มีน้ำพุเดือดขึ้นมาจากพื้นดิน ชาวบ้านมีความเชื่อว่าแร่ธาตุในน้ำพุร้อนสามารถรักษาโรคภัยได้เป็นอย่างดี เช่น โรคผิวหนัง โรคปวดเมื่อย โรคเหน็บชา เป็นต้น ทั้งนี้จึงนับได้ว่าอำเภอเบตงเป็นอำเภอที่ควรให้ความสนใจ แต่เนื่องจากอำเภอเบตงเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงทำให้คนละเลยที่จะมาท่องเที่ยว อีกทั้งยังขาดสื่อที่จะเข้ามาช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยว จึงทำให้ใครหลายคนพลาดโอกาสที่จะได้รู้จักกับอำเภอเบตง

จากข้อมูลเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะจัดทำโครงการวิจัยออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตงให้มีความแปลกใหม่น่าสนใจ เพื่อส่งเสริมให้อำเภอเบตงเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ดังนั้นการทำหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวจะช่วยดึงดูดเด่นของอำเภอเบตงให้คนสนใจ และเป็นที่ยึดจำของคนทั่วไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตงให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย
2. เพื่อออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และทำให้อำเภอเบตงเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ เว็บไซต์ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง
2. สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่จะใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้กับผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบ
3. เก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักศึกษา ชาย-หญิง ที่ชื่นชอบการท่องเที่ยว จำนวน 50 คน
4. เก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบ จำนวน 3 คน
5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) และค่าเฉลี่ย (MEAN) และใช้วิธีตีความจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบ ข้อมูลดังกล่าวจะถูกใช้เป็นโจทย์ทางการออกแบบ ซึ่งจะสอดคล้องกับพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย
6. ออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษา จำนวน 50 คน ผลที่ได้จะแยกเป็น 2 เรื่อง คือ 1) ทศนคติและความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความต้องการทางการออก

แบบของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบ จำนวน 3 คน มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 แรงจูงใจที่ทำให้อยากไปท่อง

เที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ พักผ่อนหย่อนใจ (ดังตารางที่ 1) ความต้องการสัมผัสบรรยากาศในการมาท่องเที่ยวอำเภอเบตงของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหลัก (ดังตารางที่ 2) และความรู้สึกที่อยากได้รับเมื่อได้อ่านหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว คือ น่าค้นหา (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 แรงจูงใจที่ทำให้อยากไปท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม

หัวข้อประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	อันดับ
พักผ่อนหย่อนใจ	30	60	1
หาประสบการณ์ใหม่ๆ	20	40	2
รวม	50	100	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ควรออกแบบให้เข้าใจง่าย และเหมาะสม

ตารางที่ 2 ความต้องการสัมผัสบรรยากาศในการมาท่องเที่ยวอำเภอเบตง ของผู้ตอบแบบสอบถาม

หัวข้อประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	อันดับ
วิถีชีวิต	14	28	2
ธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม	30	60	1
วัฒนธรรม/ประเพณี	6	12	3
รวม	50	100	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ควรออกแบบงานให้เข้าถึงความเป็นธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมของอำเภอเบตงให้มากที่สุด

ตารางที่ 3 ความรู้สึกที่อยากได้รับเมื่อได้อ่านหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว

หัวข้อประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	อันดับ
เพลิดเพลิน	11	22	3
ตื่นเต้นเร้าใจ	7	14	4
ประทับใจ	13	26	2
น่าค้นหา	19	38	1
รวม	50	100	

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ควรออกแบบให้มีความน่าค้นหาชวนติดตามเป็นหลัก

ส่วนที่ 2 เลือกอ่านหนังสือท่องเที่ยว ที่ใช้ภาพประกอบแบบภาพถ่าย เป็นหลัก (ดังตารางที่ 4) ลักษณะของหนังสือการท่องเที่ยว ที่สะดวกต่อการใช้งาน คือ แนวตั้ง (ดังตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 เลือกอ่านหนังสือท่องเที่ยว ที่ใช้ภาพประกอบแบบใด

หัวข้อประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	อันดับ
ภาพถ่าย	25	50	1
ภาพ Illustration	16	32	2
ภาพถ่ายผสมภาพ Illustration	9	18	3
รวม	50	100	

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ควรใช้ภาพประกอบแบบภาพถ่ายเป็นหลัก

ตารางที่ 5 ลักษณะของหนังสือการท่องเที่ยว ที่สะดวกต่อการใช้งาน

หัวข้อประเมิน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	อันดับ
แนวตั้ง	45	90	1
แนวนอน	5	10	2
รวม	50	100	

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าลักษณะของหนังสือท่องเที่ยวควรออกแบบในแนวตั้ง

ส่วนที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบได้ให้แนวคิดในการออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังนี้ หากต้องการให้ผู้อ่านได้สัมผัสถึงบรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยว ควรใช้ภาพถ่ายของสถานที่นั้นๆ ไม่ว่าจะจุดเด่นของสถานที่ กิจกรรมของผู้คนในสถานที่ หรือความเชื่อประจำพื้นที่ ก็จะสามารถสร้างความน่าสนใจให้กับสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น ส่วนหน้าปกหนังสือควรใช้ภาพถ่ายในการออกแบบ ภาพประกอบที่ควรใช้คือภาพถ่าย ใช้การจัดวางแบบโมดูลาร์กริด (Modular Grid) เป็นหลัก เพราะเหมาะสมกับการจัดทำหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว แล้วยังสร้างความแปลกใหม่ ความน่าสนใจให้กับหนังสือได้อีกด้วย

ผลการออกแบบ

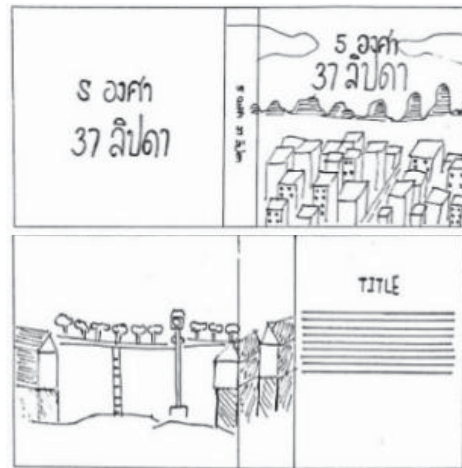
จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและสม่ำเสมอ สามารถนำไปใช้เป็นโจทย์ทางการออกแบบ ทำให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ผลผลิตของการวิจัยครั้งนี้ คือ หนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว

เที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นโครงการออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว แนวคิดที่ใช้ในการออกแบบ (Concept) คือ “ดินแดนในหุบเขา” เพื่อให้คนได้เข้าใจ ได้รู้จักและได้รับรู้ถึงบรรยากาศของอำเภอเบตง ที่มากด้วยธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย โดยใช้รูปแบบการออกแบบ (Mood & Tone) คือ ธรรมชาติ (Natural) ชวนติดตาม (Mysterious) น่าหลงใหล (Charming) กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษา เพศชายและหญิง อายุ 20-25 ปี โดยหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง จะมีรูปแบบที่ชวนติดตาม ข้อมูลกระชับง่ายต่อการเข้าใจ และมีลักษณะที่แปลกใหม่น่าสนใจ

ขั้นตอนการออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

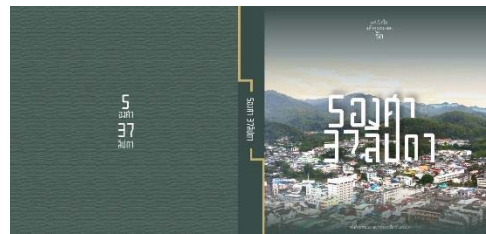
1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้แก่ ประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตของผู้คน อาหารขึ้นชื่อ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ
2. ทำแบบร่างหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องตามแนวความคิด
3. ออกแบบหน้าปกหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว ตามแบบร่างที่กำหนดไว้
4. จัดวางองค์ประกอบหน้าต่างๆ ของหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว
5. ทำแบบจำลองหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว เพื่อทดสอบการใช้งาน ตรวจสอบแก้จุดบกพร่อง และทิศทางของหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว ให้เป็นไปตามแนวความคิด (ดังปรากฏในภาพที่ 1 ถึง 5)

ภาพที่ 1 แบบร่างหนังสือ

ออกแบบให้เข้าใจง่าย และเหมาะสม

ภาพที่ 2 ปกหลัง สัน หน้าปกหนังสือ

ออกแบบหน้าปกโดยใช้ภาพถ่ายของเมืองเบตง ตัดแต่งตัวอักษรชื่อหนังสือเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ ใช้โทนสีที่ทำให้รู้สึกถึงธรรมชาติที่น่าติดตาม

ภาพที่ 3 หน้าหลักหนังสือ

ออกแบบโดยใช้กราฟิกสามเหลี่ยม ที่มาจากโครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยม มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” และนำภาพถ่ายที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอเบตง มาใช้ให้เหมาะสมกับหน้าหลักของเนื้อหา

ภาพที่ 4 เนื้อหาหนังสือ

ออกแบบโดยใช้การจัดวางแบบโมดูลาร์กริด ใช้ภาพประกอบแบบภาพถ่ายที่มีการตัดแต่งเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

ภาพที่ 5 แบบจำลองหนังสือ

ภาพจำลองของหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยว
อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

วิจารณ์ผลการวิจัย

การออกแบบหนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ใช้หลักการออกแบบสำหรับนักศึกษา โดยเน้นองค์ประกอบที่น่าสนใจ ได้แก่ ภาพถ่าย ที่ชวนติดตาม ให้ความรู้สึกถึงการได้สัมผัสกับบรรยากาศของอำเภอเบตง และมีข้อมูลที่กระชับเข้าใจง่าย

ผลการทดสอบการใช้หนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักศึกษาแสดงให้เห็นว่า การใช้ภาพประกอบแบบภาพถ่าย สามารถดึงดูดความสนใจ ทำให้หนังสือมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกอยากติดตามและเป็น

ภาพจำ ซึ่งตอบโจทย์ในการทำหนังสือภาพประกอบอำเภอเบตงเป็นอย่างดี

สรุปและอภิปรายผล

หนังสือภาพประกอบการท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นสื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ถ่ายทอดบรรยากาศของอำเภอเบตง ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ สิ่งแวดล้อม อาหาร หรือผู้คนในพื้นที่ โดยออกแบบให้มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ ใช้ภาพประกอบแบบภาพถ่ายเพื่อให้เข้าถึงบรรยากาศที่สมจริงชวนติดตาม มีข้อมูลที่กระชับง่ายต่อการเข้าใจ มีการนำเสนอเอกลักษณ์ และดึงดูดเด่นของอำเภอเบตงมาใช้ในการออกแบบ ทำให้ง่ายต่อการจดจำมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่าน จึงขอขอบพระคุณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์สุภัทรา ลูกรักษ์ ที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ให้แนวคิด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ มาโดยตลอดจนงานวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และผู้ปกครอง ที่ให้คำปรึกษา ในเรื่องต่างๆ ช่วยเหลือทุกด้าน และคอยให้กำลังใจเสมอมา ขอขอบพระคุณคนในพื้นที่อำเภอเบตง ที่ให้ข้อมูลเพื่อศึกษาในการทำวิจัยเป็นอย่างดี สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนๆ สำหรับแนวความคิดที่ดี และเป็นกำลังใจให้ตลอดจนงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2561). **เบตง (BETONG)**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2561, จากเว็บไซต์: https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/1/f7a1ad?fbclid=IwAR3Fe121fb8MJKm-buCDnPhvJo6toc2z5Tu4c3nlf2mCZCg_foMSrQd4GI

ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์. (2561). **ตามรอยเงินกวางไสในเบตง**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2561, จากเว็บไซต์: <https://siamrath.co.th/n/56824>

อรรณพ เหม่นแหลม. (2560). **มนต์เสน่ห์ "เบตง" เมืองงามแห่งแดนใต้**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2561, จากเว็บไซต์: <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9600000075618>

โอเคเบตง. (2559). **แนะนำอาหารขึ้นชื่อของเบตง**. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2561, จากเว็บไซต์: <http://www.โอเคเบตง.com/15755607/แนะนำเมนูเบตง>

ยุทธพงษ์ สืบภักดี. (2553). **ความหมายของภาพประกอบ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2561, จากเว็บไซต์: www.yuttapong.com/?p=387

พัชรียา ชัยตะมาตร. (2554). **การใช้ตัวอักษร**. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2561, จากเว็บไซต์: <https://sites.google.com/site/karxxkbaebthasnsilpkhxngwebsit/bth-reiyn/kar-chi-taw-xaksr>

วิกิตำรา. (2559). **เทคนิคการถ่ายภาพ/พื้นฐานการถ่ายภาพ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2561, จากเว็บไซต์: <https://th.wikibooks.org/wiki/เทคนิคการถ่ายภาพ/พื้นฐานการถ่ายภาพ>

Yochuwa Samarom. (2560). **20 วิธีจัดองค์ประกอบภาพ เพื่อให้ภาพถ่ายดูน่าสนใจที่สุด**. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2561, จากเว็บไซต์: <https://photoschoolthailand.com/20-วิธีจัดองค์ประกอบภาพ/>